

**Faktor-faktor Stres Pekerjaan Pensyarah Politeknik:
Satu Kajian Kes Di Politeknik Sultan Abdul Halim Mu`adzam Shah**

**Kertas Projek Ini Diserahkan Kepada Sekolah Siswazah
Untuk Memenuhi Sebahagian Keperluan
Bagi Ijazah Sarjana Sains (Pengurusan Pendidikan)**

Oleh

**WAN MOHAMAD NASIR BIN WAN ABDUL RAHMAN
Februari, 2002**

©Wan Mohamad Nasir bin Wan Abdul Rahman (2002). Hakcipta Terpelihara

**Sekolah Siswazah
(Graduate School)
Universiti Utara Malaysia**

**PERAKUAN KERJA KERTAS PROJEK
(Certification of Project Paper)**

Saya, yang bertandatangan, memperakukan bahawa
(I, the undersigned, certify that)

WAN MOHAMAD NASIR BIN WAN ABDUL RAHMAN

calon untuk Ijazah

(candidate for the degree of) Sarjana Sains (Pengurusan Pendidikan)

telah mengemukakan kertas projek yang bertajuk

(has presented his/her project paper of the following title)

FAKTOR-FAKTOR STRES PEKERJAAN PENSYARAH POLITEKNIK : SATU

KAJIAN KES DI POLITEKNIK SULTAN ABDUL HALIM MU'ADZAM SHAH

seperti yang tercatat di muka surat tajuk dan kulit kertas projek

(as it appears on the title page and front cover of project paper)

bahawa kertas projek tersebut boleh diterima dari segi bentuk serta kandungan,
dan meliputi bidang ilmu dengan memuaskan.

(that the project paper acceptable in form and content, and that a satisfactory
knowledge of the field is covered by the project paper).

Nama Penyelia

(Name of Supervisor) : Datin Prof. Dr. Noran Fauziah bt. Yaakub

Tandatangan
(Signature)

: Noran Fauziah

Tarikh
(Date)

: 4/2/2002

KEBENARAN MENGGUNA

Dalam menyerahkan projek ini sebagai memenuhi keperluan pengajian lepasan Ijazah Universiti Utara Malaysia (UUM), saya bersetuju supaya pihak perpustakaan UUM menggunakan projek ini bagi tujuan rujukan. Saya bersetuju bahawa kebenaran untuk membuat salinan keseluruhan atau sebahagian daripadanya, bagi tujuan akademik boleh mendapat kebenaran daripada penyelia saya atau Dekan Sekolah Siswazah. Sebarang penyalinan, penerbitan atau penggunaan ke atas keseluruhan atau sebahagian daripada projek ini, untuk pemerolehan kewangan tidak dibenarkan tanpa kebenaran daripada saya. Disamping itu, pengiktirafan kepada saya dan Universiti Utara Malaysia seharusnya diberikan dalam sebarang kegunaan bahan-bahan yang terdapat dalam projek ini. Permohonan untuk kebenaran membuat salinan atau kegunaan, secara keseluruhan atau sebahagiannya boleh dibuat dengan menulis kepada:

Dekan Sekolah Siswazah
Universiti Utrara Malaysia
06010 Sintok
Kedah Darul Aman

ABSTRAK

Kajian ini bertujuan untuk mengenalpasti tahap stres pensyarah politeknik berdasarkan faktor demografi (jantina, tempoh perkhidmatan, kelayakan akademik dan jabatan) dan menerangkannya dengan faktor-faktor stres konflik peranan, kesamaran peranan, beban kerja, iklim dan perhubungan dalam organisasi dan perkembangan kerjaya. Kajian ini dijalankan di Politeknik Sultan Abdul Halim Mu`adzam Shah (POLIMAS), Jitra, Kedah. Seramai 165 orang responden yang terdiri dari pensyarah-pensyarah POLIMAS telah dipilih untuk tujuan kajian ini. Data dipungut berdasarkan 34 item soal selidik yang dibina berasaskan 4 skala likert. Data yang diperolehi dianalisis menggunakan kaedah statistik deskriptif dan statistik inferensi dengan menggunakan SPSS versi 10.0. Statistik inferensi diuji dengan menggunakan Ujian t dan Analisis Varians Sehalu. Paras signifikan 0.05 digunakan bagi tujuan kajian ini.

Hasil kajian ini menunjukkan terdapat perbezaan yang signifikan di antara faktor-faktor jantina, jabatan, kelayakan akademik dan tempoh perkhidmatan dengan punca-punca stres yang dikaji. Faktor jabatan didapati mempunyai perbezaan yang signifikan dengan semua punca-punca stres iaitu konflik peranan, kesamaran peranan, beban kerja, iklim dan perhubungan dalam organisasi dan perkembangan kerjaya. Tahap stres keseluruhan untuk pensyarah POLIMAS didapati berada pada tahap sederhana.

ABSTRACT

The purpose of this study is to identify the level of stress among the polytechnic lecturers based on demographic factor (which includes gender, length of service, academic qualification and departments which lecturers are attached to). It also aims to explain the level of stress in relation to stress factors which are conflict of role, ambiguity of role, workload, climate and organizational relationship and career development factors. The survey was carried out in Polytechnic Sultan Abdul Halim Mu`adzam Shah (POLIMAS), Jitra, Kedah. 165 lecturers from this polytechnic were chosen as sample. Data was collected through 34 item questionnaires constructed on a likert scale. Both descriptive and inferential statistics were used to analyse the data using the SPSS version 10.0. Statistical tools such as t-test and One Way Analysis of Variance (ANOVA) were used to test the hypotheses. The 0.05 level of significance was used for this study.

The findings of this study shows that there are significant differences between gender, departments which the lecturers are attached to and the length of service which the causes of stress being studied. The departments which the lecturers are attached to is found to have significance difference with all the causes of stress namely conflict of role, ambiguity of role, workload, climate and

organizational relationship and career development. The overall level of stress of POLIMAS lecturers is average.

PENGHARGAAN

Alhamdulillah, dipanjatkan kesyukuran kehadiran Ilahi di atas limpah kurnia, petunjuk serta hidayahNYA jua telah membolehkan kajian ini disiapkan.

Saya ingin merakamkan penghargaan dan terima kasih tidak terhingga kepada penyelia kajian ini iaitu Datin Profesor Dr. Noran Fauziah binti Yaakub, yang telah banyak memberi nasihat dan tunjuk ajar yang sungguh berguna sehingga kajian ini dapat disiapkan.

Ribuan terima kasih juga diucapkan kepada semua pensyarah yang telah mencurahkan ilmu dan bakti yang sangat tinggi nilainya dalam pembelajaran dan kehidupan saya ini. Penghargaan juga dipanjangkan kepada pihak POLIMAS terutamanya pensyarah yang terlibat kerana kesudian memberikan kerjasama dalam menjayakan kajian ini.

Akhir kata, kepada semua rakan seperjuangan Kohort 2 segala memori pahit manis bersama akan terus terpahat dalam ingatan.

... tiada kata yang lebih indah selain dari terima kasih dengan penuh kasih sayang kepada

isteri tercinta Nor Faizah dan anak-anak tercinta (Wan Nor Aqilah, Wan Nor Atikah dan Wan Nor Afifah) kerana masa-masa yang ditinggalkan dan perkongsian kasih sayang dengan masa belajar abah.

.. . kepada ayah yang telah pergi dan ibu di kampung... tiada yang dapat membahagiakan anakanda selain melihat ayah dan ibu bahagia dan berbangga dengan kejayaan ini.

JADUAL KANDUNGAN

	Muka surat
KEBENARAN MENGGUNA	i
ABSTRAK	ii
ABSTRACT	iii-iv
PENGHARGAAN	v
DEDIKASI	vi
JADUAL KANDUNGAN	vii-ix
SENARAI JADUAL	x-xiv
SENARAI RAJAH	xv
BAB	
1 Pengenalan	1 – 12
Pendahuluan	1
Pernyataan Masalah	4
Objektif Kajian	7
Kepentingan Kajian	7
Hipotesis Nol	8
Batasan Kajian	10
Definasi Operasional	11

2	SOROTAN LITERATUR	13 – 34
	Pendahuluan	13
	Stres Pekerjaan dan Akibat	15
	Konsep Stres	16
	Kajian Lepas	24
3	METODOLOGI KAJIAN	35 - 53
	Pendahuluan	35
	Kerangka Kajian	36
	Pembolehkan Kajian	37
	Lokasi Kajian	37
	Populasi dan Sampel Kajian	38
	Instrumentasi Kajian	40
	Kajian Rintis	45
	Sumber Data	47
	Cara Pengumpulan Data	47
	Pengukuran	48
	Penganalisaan	51
4	DAPATAN KAJIAN	54 - 110
	Pendahuluan	54
	Profil Responden	55
	Taburan Kekerapan bagi Item-item	64
	Statistik Deskriptif bagi Faktor-faktor Stres	72
	Ujian Hipotesis	73
	Ringkasan Keputusan Ujian Hipotesis	108

5	RINGKASAN PERBINCANGAN DAN CADANGAN	111 - 126
	Pendahuluan	111
	Ringkasan	111
	Perbincangan	114
	Cadangan	122

	BIBLIOGRAFI	127 - 129
--	--------------------	------------------

LAMPIRAN

Lampiran 1: Surat Sokongan

Lampiran 2: Soal Selidik Kajian

Lampiran 3: Keputusan Analisis SPSS

SENARAI JADUAL

Jadual		Muka surat
1	Bilangan Pensyarah dan Pelajar Mengikut Kursus, 1998 dan 1999	3
2	Statistik Kakitangan POLIMAS pada 30/10/2000	39
3	Populasi dan Sampel Mengikut Jabatan dan Kelayakan	40
4	Agihan Soalan Mengikut Faktor	42
5	Sampel Pensyarah untuk Kajian Rintis	45
6	Keputusan Kajian Rintis	46
7	Intensiti Stres Untuk Faktor Konflik Peranan, Faktor Kesamaran Peranan, Faktor Beban Kerja dan Faktor Iklim dan Perhubungan dalam Organisasi	49
8	Intensiti Stres untuk Faktor Perkembangan Kerjaya	49
9	Intensiti Faktor-faktor Stres Keseluruhan	51
10	Pilihan dan Skor Kenyataan	52
11	Kaedah Analisis dan Tujuan	53
12	Latar Belakang Responden Berdasarkan Jantina	55
13	Latar Belakang Responden Berdasarkan Jabatan	56
14	Latar Belakang Responden Berdasarkan Katagori Perkhidmatan	57
15	Latar Belakang Responden Berdasarkan Tempoh Berkhidmat di Politeknik	58
16	Latar Belakang Responden Berdasarkan Jantina dan Jabatan	59

17	Latar Belakang Responden Berdasarkan Jantina dan Katagori Perkhidmatan	60
18	Latar Belakang Responden Berdasarkan Jabatan dan Katagori Perkhidmatan	61
19	Latar Belakang Responden Berdasarkan Jabatan dan Tempoh Berkhidmat di Politeknik	62
20	Latar Belakang Responden Berdasarkan Tempoh Berkhidmat di Politeknik dan Katagori Perkhidmatan	63
21	Keputusan Ujian Kebolehpercayaan Keseluruhan	64
22	Taburan Kekerapan bagi Item-item untuk Konflik Peranan	65
23	Taburan Kekerapan bagi Item-item untuk Kesamaran Peranan	67
24	Taburan Kekerapan bagi Item-item untuk Beban Kerja	68
25	Taburan Kekerapan bagi Item-item untuk Iklim dan Perhubungan di Tempat Kerja	70
26	Taburan Kekerapan bagi Item-item untuk Perkembangan Kerjaya	71
27	Keputusan Ujian t bagi Faktor-faktor Stres Secara Keseluruhan dari Segi Jantina	74
28	Perbandingan Min Faktor-faktor Stres Secara Keseluruhan dari Segi Jabatan	75
29	Keputusan Ujian Anova bagi Faktor-faktor Stres Secara Keseluruhan dari Segi Jabatan	76
30	Keputusan Ujian t bagi Faktor-faktor Stres Secara Keseluruhan dari Segi Kelayakan Akademik	77

31	Perbandingan Min Faktor-faktor Stres Secara Keseluruhan Segi Tempoh Perkhidmatan di Politeknik	78
32	Keputusan Ujian ANOVA bagi Faktor-faktor Stres Secara Keseluruhan dari Tempoh Perkhidmatan di Politeknik	79
33	Keputusan Ujian t bagi Faktor Konflik Peranan dengan Jantina	80
34	Perbandingan Min Faktor Konflik Peranan dengan Jabatan	81
35	Keputusan Ujian ANOVA bagi Konflik Peranan dengan Jabatan	82
36	Keputusan Ujian t bagi Faktor Konflik Peranan dengan Kelayakan Akademik	83
37	Perbandingan Min Faktor Konflik Peranan dengan Tempoh Perkhidmatan di Politeknik	84
38	Keputusan Ujian ANOVA bagi Faktor Konflik Peranan dengan Tempoh Perkhidmatan di Politeknik	84
39	Keputusan Ujian t bagi Faktor Kesamaran Peranan dengan Jantina	85
40	Perbandingan Min Faktor Kesamaran Peranan dengan Jabatan	86
41	Keputusan Ujian ANOVA bagi Kesamaran Peranan dengan Jabatan	87
42	Keputusan Ujian t bagi Faktor Kesamaran Peranan dengan Kelayakan Akademik	88
43	Perbandingan Min Faktor Konflik Peranan dengan Tempoh Perkhidmatan di Politeknik	89
44	Keputusan Ujian ANOVA bagi Faktor Kesamaran Peranan dengan Tempoh Perkhidmatan di Politeknik	90

45	Keputusan Ujian t bagi Faktor Beban Kerja dengan Jantina	91
46	Perbandingan Min Faktor Beban Kerja dengan Jabatan	92
47	Keputusan Ujian ANOVA bagi Faktor Beban Kerja dengan Jabatan	93
48	Keputusan Ujian t bagi Faktor Beban Kerja dengan Kelayakan Akademik	94
49	Perbandingan Min Faktor Beban Kerja dengan Tempoh Perkhidmatan di Politeknik	95
50	Keputusan Ujian ANOVA bagi Faktor Beban Kerja dengan Tempoh Perkhidmatan di Politeknik	96
51	Keputusan Ujian t bagi Faktor Iklim dan Perhubungan dalam Organisasi dengan Jantina	97
52	Perbandingan Min Faktor Iklim dan Perhubungan dalam Organisasi dengan Jabatan	98
53	Keputusan Ujian ANOVA bagi Faktor Iklim dan Perhubungan dalam Organisasi dengan Jabatan	99
54	Keputusan Ujian t bagi Faktor Iklim dan Perhubungan dalam Organisasi dengan Akademik	100
55	Perbandingan Min Faktor Iklim dan Perhubungan dalam Organisasi dengan Tempoh Perkhidmatan di Politeknik	101
56	Keputusan Ujian ANOVA bagi Faktor Iklim dan Perhubungan dalam Organisasi dengan Jabatan	102
57	Keputusan Ujian t bagi Faktor Perkembangan Kerjaya dengan Akademik	103
58	Perbandingan Min Faktor Perkembangan Kerjaya dengan Jabatan	104

59	Keputusan Ujian ANOVA bagi Faktor Perkembangan Kerjaya dengan Jabatan	105
60	Keputusan Ujian t bagi Faktor Perkembangan Kerjaya dengan Kelayakan Akademik	106
61	Perbandingan Min Faktor Perkembangan Kerjaya dengan Tempoh Perkhidmatan di Politeknik	107
62	Keputusan Ujian ANOVA bagi Faktor Perkembangan Kerjaya dengan Tempoh Perkhidmatan di Politeknik	108
63	Ringkasan Keputusan Ujian Hipotesis	109
64	Intensiti Faktor-faktor Stres	118

SENARAI RAJAH

Rajah		Muka surat
1	Stres Optima	19
2	Sumber, Petanda dan Akibat Stres	21
3	Model Stres Ivancevich	22
4	Faktor-faktor Stres	23
5	Kerangka Konseptual Kajian – Faktor-faktor Stres Pekerjaan Pensyarah Politeknik	36

BAB SATU

PENGENALAN

Pendahuluan

Politeknik merupakan institusi pengajian yang ditubuhkan oleh kerajaan untuk membekalkan tenaga pekerja separuh mahir kepada pihak industri dan awam dalam bidang kejuruteraan dan juga pengurusan. Ia diwujudkan di bawah Kementerian Pendidikan dengan diselaraskan semua urusan oleh Bahagian Pendidikan Teknikal dan Vokasional (BPTV) di bawah Jabatan Pendidikan Teknikal (JPT). Untuk melicinkan pengurusan politeknik, BPTV telah mewujudkan Bahagian Pengurusan Politeknik bagi mengurus hal ehwal politeknik-politeknik di Malaysia secara khusus.

The contents of
the thesis is for
internal user
only

Bibliografi

- Abdul Wahid b. Nuruddin (1996). *Stres Pekerjaan Di kalangan Guru* Tesis MSc, Universiti Utara Malaysia.
- Adams, E. (1999). Vocational Teacher Stress and Internal Characteristics. *Journal of Vocational and Technical Education*. Vol.16 No.1.
- Armstrong, Michael (1999). *Human Resource Management Practice*. Kogan Page Limited, London.
- Arnold, J., Cooper, C.L dan Robertson, I.T. (1995). *Work Psychology: Understanding Human Behaviour In The Workplace*. Pitman Publishing, London.
- Borg, M. G. dan Riding, R. J. (1991). Occupational Stress and Satisfaction in Teaching. *British Educational Research Journal*. Vol. 17.
- Borg, M. G. dan Riding, R. J. (1993). Teachers Stress and Coping Style. *British Journal of Educational Psychology*. Vol. 63.
- Chang Fui Chin (1996). *Tekanan Pekerjaan di Kalangan Pentadbir Sekolah Menengah di bandar George Town, Pulau Pinang*. Tesis M.Sc. Universiti Utara Malaysia.
- Chaplain, Roland P. (1995). Stress and Job Satisfaction: A Study of English Primary School. *Educational Psychology*. Vol 15. Issue 4.
- Cooper, C.L. dan Payne, R. (Eds) (1980). *Stress at Work*. John Wiley & Sons. Great Britain.
- Conley, S. dan Woosley, S.A. (2000). Teacher Role Stress, Higher Order Needs and Work Outcomes. *Journal of Educational Administration*. Vol 38. Issue 2.
- De Cenzo, D.A. dan Robbins, S.P. (1994). *Human Resource Management: Concepts and Practices*. John Wiley & Sons Inc., Kanada.
- Dobson, C. B. (1982). *Stress: The Hidden Adversary*. Lancaster: MTP Press.

- Dua, J.K. (1994). Job Stressors and Their Effects on Physical Health, Emotional Health and Job Satisfaction in a University. *Journal of Educational Research Administration*. Vol. 32 No.1.
- Edworthy, A. (1987). *Occupational Stress in Professional Groups*. Vol. 1. Boston: University of Wales.
- Girdano, D. A. , Everly Jr., G.S. dan Dusek, D.E. (1997). *Controlling Stress and Tension*. Allyn & Bacon , U.S.A.
- Hargreaves, D. H. (1978). What Teaching Does To Teachers. *New Society*. Vol. 43.
- Ho Ti Shan, J. (1996). Stress, Health and Leisure Satisfaction: The Case of Teachers. *International Journal of Educational Management*. Vol. 10.
- Healey, J.F. (1993). *Statistics: A Tool for Social Research* (3rd Edition). California: Wardsworth.
- Holley, W.H. dan Jennings, K.M. (1983). *Personnel/Human Resource Management Contribution and Activities*. CBS Colleague Publishing, New York.
- Ivancevich, J.M. (1995). *Human Resource Management*. Irwin Inc., U.S.A.
- Janice T.S.Ho (1996). Stress, Health and Leisure Satisfaction : The Case of Teachers. *International Journal of Educational Management*. Vol. 10 Issue 1.
- Kyriacou, C. (1987). Teachers Stress and Burnout. An International Review. *Educational Research*. Vol. 29.
- Kyriacou, C. dan Sutcliffe, J. (1978). A Model of Teacher Stress. *Educational Studies*. Vol. 4.
- Kyriacou, C. dan Sutcliffe, J. (1979). Teacher Stress and Satisfactory. *Educational Research*. Vol. 21.
- Laughlin, A. (1984). Teachers Stress in Australian Setting: The Role of Biographical Mediators. *Educational Studies*. Vol. 10.
- Luthans, F. (1992). *Organizational Behavior*. Mc Grawa Hill,Inc., U.S.A.

- Muczyk, J.P., Schwartz, E.B. dan Smith, E. (1984). *Principles of Supervision: First and Second Level Management*. Bell & Howell Co. U.S.A.
- Mohd. Majid Konting (1998). *Kaedah Penyelidikan Pendidikan*. Dewan Bahasa dan Pustaka, K.Lumpur.
- Mohd Redzwan b. Ishak (1995). *Kepuasan Kerja dan Stres di Kalangan Pentadbir Sekolah*. Tesis MSc. Universiti Utara Malaysia.
- Mohd Sazali b. Nordin (1997). *Stress Pekerjaan di Kalangan Guru-guru Sekolah Menengah Daerah Kuala Kangsar, Perak*. Tesis MSc. Universiti Utara Malaysia.
- Mom Kam Fatt (1995). *Factors Associated with Intention to Retire Among Secondary School Teachers*. Tesis MSc. Universiti Utara Malaysia.
- Newstrom, J.W. dan Davis, K. (1993). *Organizational Behavior: Human Behavior at Work*. McGraw-Hill Inc. U.S.A.
- Olander, H. T. dan Farrell, M. E. (1970). Professional Problems of Elementary Teachers. *Journal of Teacher Education*. Vol 21.
- Prat, D. (1977). Predicting Teacher Survival. *Journal of Educational Research*. Vol. 71.
- Prick, Leo G.M. (1989). Satisfaction and Stress Among Teachers. *International Journal of Educational Research* Vol.13, pp. 363-376
- Sadri, G. (1997). An Examination of Academic and Occupational Stress in The USA. *International Journal of Educational Management*. Vol. 11 Issue 1.
- Seah Kwee Siang (1995). *Kepuasan Kerja, Kesihatan, Tekanan dan Sokongan Pentadbiran di kalangan Guru-guru Sekolah Menengah di Kuala Terengganu*. Tesis MSc. Universiti Utara Malaysia.
- Sekaran, U. (1992). *Research Methods for Business: A Skill Building Approach* (2nd Edition). John Wiley & Sons Inc., Singapore.